

POSTANOWIENIE

Dnia 18 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Cesarz (przewodniczący)

SSN Henryk Gradzik (sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barbary Nowińskiej
w sprawie S.B.

skazanego z art. 258 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 18 maja 2017 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego,
na niekorzyść

od postanowienia Sądu Rejonowego w R.

z dnia 15 grudnia 2015 r.4,

1. uchyla zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w R. w zakresie pkt 2, dotyczącego zwrotu S. B. dowodów rzeczowych w postaci 24 pakietów z banknotami dolarowymi o wartości 220 000 USD;

2. wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Akt oskarżenia w sprawie S.B., i 16 innym oskarżonym wpłynął do Sądu Rejonowego w L. w dniu 4 marca 2003 r. Postanowieniem z dnia 22 lipca 2004 r., na podstawie art. 36 k.p.k., przekazano sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w R.. W toku postępowania przed tym Sądem, toczącym się pod

sygnaturą II K .../04, w dniu 30 maja 2005 r. obrońca B. i P. W. złożył w trybie art. 387 k.p.k. wnioski o wydanie wyroków skazujących i wymierzenie tym oskarżonym określonych kar. Na rozprawie w dniu 5 lipca 2005 r., po uzyskaniu pozytywnego stanowiska prokuratora w przedmiocie złożonych wniosków, Sąd Rejonowy wyłączył sprawę B. W., P. W. i W. P. do odrębnego rozpoznania pod sygnaturą II K .../05. Po przeprowadzeniu czynności procesowych przewidzianych w art. 387 k.p.k. Sąd odroczył wydanie wyroku do dnia 12 lipca 2005 r.

Wyrokiem wydanym w tej dacie Sąd Rejonowy skazał B. W. i P. W. za czyny z art. 258 k.k., z art. 86 § 1 k.k.s. w zw. z art. 54 § 1 k.k.s., z art. 98 § 2 k.k.s. Wymierzył B. W. łączne kary 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na 3 lata i 400 stawek dziennych grzywny po 40 zł, a P. W. łączne kary roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na 3 lata i 200 stawek dziennych grzywny po 30 zł.

W pkt IV tego wyroku, na podstawie art. 30 § 4 k.k.s. Sąd orzekł przepadek dowodu rzeczowego w postaci dwudziestu czterech pakietów z banknotami dolarowymi o łącznej wartości 220 000 USD. Orzeczenie przepadku waluty w podanej kwocie było związane z przypisaniem B. i P. W. przestępstwa skarbowego z art. 98 § 2 k.k.s., opisanego następująco:

„w okresie od 1998 r. do 11 maja 2001 r. w C., C. oraz na innych przejściach granicznych, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi ustalonymi osobami, bez wymaganego zezwolenia dewizowego, dokonali wywozu wartości dewizowych w postaci dolarów amerykańskich w kwocie co najmniej 1 524 000 USD, przy czym w dniu 11 maja 2001 r. w C., działając wspólnie, usiłowali wywieźć bez wymaganego zezwolenia 220 000 USD”. Tę ostatnią kwotę dewiz, jak wynika z dowodów niekwestionowanych przez B. i P. W., przewozili oni w roli kurierów na polecenie S.B..

Należy zauważyć, że odebrane oskarżonym na granicy dolary amerykańskie w wymienionej kwocie zostały przekazane w 24 pakietach jako dowód rzeczowy wraz z aktem oskarżenia wniesionym w dniu 4 marca 2003 r. Został on złożony jako depozyt wartościowy nr 1752/R w Oddziale Okręgowym NBP w L.

Wyrok skazujący B. i P. W. nie był skarżony przez strony i uprawomocnił się z dniem 20 lipca 2005 r. Z akt sprawy II K .../05 wynika, że depozyt wartościowy nr

1752/R w postaci 220 000 USD został w dniu 14 grudnia 2005 r. odebrany przez Pierwszy Urząd Skarbowy w L. z Narodowego Banku Polskiego i przekazany na rzecz Skarbu Państwa (k. 130 akt II K .../05).

Postępowanie w sprawie S.B. i tym pozostałym oskarżonym, którzy nie złożyli wniosków w trybie art. 387 k.p.k., było kontynuowane w Sądzie Rejonowym w R. pod sygnaturą II K .../04. Zakończyło się wydaniem wyroku w dniu 22 października 2015 r., w którym, między innymi umorzono postępowanie wobec S. B. o czyn z art. 98 § 2 k.k.s., zarzucony mu w brzmieniu: „w okresie od 1998 r. do 11 maja 2001 r. w C., C. oraz na innych przejściach granicznych, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi ustalonymi osobami, bez wymaganego zezwolenia dewizowego dokonał wywozu wartości dewizowych w postaci dolarów amerykańskich w kwocie co najmniej 1 742 000 USD”. Powodem umorzenia postępowania w tym zakresie była depenalizacja zarzuconego czynu. Skazano natomiast S. B. tym wyrokiem za czyny z art. 258 § 3 k.k. (po wyeliminowaniu z opisu zarzuconego czynu działania polegającego na nielegalnym wywozie wartości dewizowych jako zdepenalizowanego), z art. 299 § 1 k.k. i z art. 189 § 2 k.k. Wymierzono mu łączną karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na 5 lat.

Wyrok Sądu Rejonowego z dnia 22 października 2015 r., sygn. II K .../04, po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w R. z dnia 6 października 2016 r., sygn. V Ka .../16.

W przedmiocie dowodów rzeczowych, przy braku stosownego rozstrzygnięcia w wyroku z dnia 22 października 2015 r., Sąd Rejonowy w R. orzekł postanowieniem w dniu 15 grudnia 2015 r. W punkcie drugim tego postanowienia na podstawie art. 230 § 2 k.p.k. nakazano zwrócić S. B. dowody rzeczowe w postaci 24 pakietów z banknotami dolarowymi o łącznej wartości 220 000 USD zdeponowane jako depozyt wartościowy nr 1752/R w Oddziale Okręgowym NBP w L. Uzasadniając to orzeczenie Sąd Rejonowy stwierdził, że przedmiotowy dowód dotyczył przestępstwa nielegalnego wywozu wartości dewizowych, co do którego postępowanie wobec S.B. zostało umorzone z uwagi na depenalizację tego typu występku. W związku z tym dowody rzeczowe jako zbędne dla toczącego się postępowania należało zwrócić S. B., który jak wynika z materiału dowodowego

zgromadzonego w sprawie, jest właścicielem tych wartości dewizowych. Wobec niezaskarżenia przez strony tego orzeczenia (pkt 2 postanowienia) uprawomocniło się ono z dniem 23 grudnia 2015 r.

Od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w R. z dnia 15 grudnia 2015 r., sygn. II K .../04 w zakresie orzeczenia o zwrocie oskarżonemu S. B. wymienionych wyżej dowodów rzeczowych Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wniósł kasację na podstawie art. 113 § 1 k.k.s. w zw. z art. 521 § 1 k.p.k. Zarzucił w niej rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa procesowego – art. 92 k.p.k. i art. 98 k.p.k., polegające na nieuwzględnieniu przez sąd wynikającej z materiału dowodowego i mającej znaczenie dla rozstrzygnięcia okoliczności co do uprzedniego skazania – prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w R. z dnia 5 lipca 2005 r., sygn. II K .../05 – oskarżonych w tej samej sprawie B. W. i P. W., m. in. za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 98 § 2 k.k.s., polegający na usiłowaniu dokonania nielegalnego wywozu wartości dewizowych i niezapoznaniu się z treścią tego wyroku, na mocy którego został orzeczony przepadek na rzecz Skarbu Państwa zabezpieczonych od w/w 24 pakietów z banknotami dolarowymi o łącznej wartości 220 000 USD i w konsekwencji wydaniu w dniu 15 grudnia 2015 r. wadliwego, z rażącym naruszeniem art. 230 § 2 k.p.k. postanowienia o zwrocie powyższych wartości dewizowych oskarżonemu S. B., pomimo braku ku temu określonych w tym przepisie faktycznych podstaw do wydania tej treści rozstrzygnięcia.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części.

W odpowiedzi na kasację obrońca S.B. złożył wniosek o jej oddalenie i zasądzenie kosztów obrony w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył:

Zarzutowi kasacji nie można odmówić słuszności. Skarżone postanowienie zostało wydane na podstawie art. 230 § 2 k.p.k., który obliguje organy procesowe do zwrotu osobie uprawnionej zatrzymanych rzeczy niezwłocznie po stwierdzeniu ich zbędności dla postępowania karnego. Do kategorii przedmiotów podlegających zwrotowi należą te, które nie mają już znaczenia w postępowaniu dowodowym, a co do których nie ma podstaw do orzeczenia przepadku na podstawie przepisów

prawa materialnego (np. na podstawie art. 29 – 33 Kodeksu karnego skarbowego). W sprawie, w której Sąd Rejonowy orzekał wobec S.B. wyrokiem z dnia 22 października 2015 r., sygn. II K .../04, a następnie postanowieniem z dnia 15 grudnia 2015 r. w przedmiocie dowodów rzeczowych, nie było powodu do orzekania co do dowodów rzeczowych w postaci pakietów z zawartością 220 000 USD, gdyż w tym zakresie wcześniej już prawomocnie orzeczono. Jak wyżej przytoczono, Sąd Rejonowy w R. w pkt 4 wyroku z dnia 12 lipca 2005 r., sygn. II K .../05 orzekł o przepadku całej kwoty zatrzymanej waluty na podstawie art. 29 pkt 1 k.k.s., uznając, że stanowiła ona przedmiot pochodzący bezpośrednio z przestępstwa skarbowego. Tak było w istocie. Wszak przypisano B. i P. W. w wymienionym wyroku, że bez wymaganego zezwolenia usiłowali wywieźć za granicę owe 220 000 USD. Czyn ten był penalizowany *tempore criminis* przepisem art. 98 § 2 k.k.s. Na mocy art. 30 § 4 k.k.s. (w ówczesnym brzmieniu) przepadek wartości dewizowych, stanowiących przedmiot przestępstwa skarbowego z art. 98 § 2 k.k.s. był obligatoryjny, przy czym, w myśl art. 31 § 1 k.k.s. – także wtedy, gdy przedmiot ten nie stanowił własności sprawcy. Tak więc orzeczenie przepadku zatrzymanych 220 000 USD było zgodne z obowiązującym wówczas prawem. Po uprawomocnieniu się postanowienia o przepadku tych wartości dewizowych, i po jego wykonaniu, nie można było ponownie orzekać w tym przedmiocie. Substrat orzekania już nie egzystował. Wartości dewizowe, zatrzymane do tej pory w postępowaniu karnym jako dowód rzeczowy, zostały włączone do majątku Skarbu Państwa.

Niczego nie zmienia w tym względzie fakt, że w dalszym postępowaniu, toczącym się między innymi wobec S.B., doszło do wydania wyroku z dnia 22 października 2015 r., sygn. II K .../04, w którym orzeczono o umorzeniu wobec oskarżonego postępowania o czyn z art. 98 § 2 k.k.s., którego opisem w akcie oskarżenia objęto także wywóz tych 220 000 USD. Podstawą prawną tego orzeczenia była depenalizacja czynu określonego w art. 98 § 2 k.k.s. dokonana ustawą z dnia 26 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo dewizowe oraz innych ustaw (Dz.U. 2007.61.410). Należy jednak podkreślić, że uprzednie prawomocne orzeczenie o przepadku wymienionych wartości dewizowych było zgodne z prawem, skuteczne i nieodwracalne. W odniesieniu do B. i P. W., depenalizacja

czynu określonego w art. 98 § 2 k.k.s. miała ten jedynie skutek, który przewiduje art. 4 § 1 k.k., tj. zatarcie skazania z mocy prawa. Nie uchyła ona natomiast prawomocnie orzeczonego, na podstawie przepisów obowiązujących *tempore criminis*, przypadku przedmiotu przestępstwa skarbowego.

W tym stanie rzeczy ponowne orzekanie co do dowodów rzeczowych, stanowiących te wartości dewizowe, o których wcześniej orzeczono, rażąco naruszało przepis art. 230 § 2 k.p.k. Uchybienie wymienionemu przepisowi miało, co oczywiste, istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia. W uwzględnieniu wniosku kasacji należało zatem uchylić zaskarżone postanowienie jako obarczone rażącą obrazą prawa.

Z uwagi na to, że stwierdzenie uchybienia przepisowi art. 230 § 2 k.p.k. okazało się wystarczające do wydania orzeczenia uwzględniającego kasację, rozpoznanie zarzutu rażącej obrazą art. 92 k.p.k. i art. 98 k.p.k. stało się bezprzedmiotowe dla dalszego toku rozpoznania wniesionego środka zaskarżenia (art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

O wydatkach Skarbu Państwa poniesionych w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie art. 638 k.p.k.